BALKANSKE PREDSTAVE U TEATRU LA MAMA

Prostor slobode govora

Svedoci smo da su naša pozorišta napadnuta, cenzurisana, otkazana, čak i zatvorena. Projektom *S druge strane* nudimo pogled na nas, kroz pozorište koje je mesto zajedništva

Radmila Stanković

KADA SE U četvrtak 4. decembra u 20 časova figurativno digne zavesa na velikoj pozornici *Elen Stjuart* na Menhetnu čuvenog hrama njujorške avangardne umetnosti *La MaMa*, biće to početak pozorišne manifestacije *From the Other Side - S druge* strane, gde će biti predstavljen niz događaja koji ilustruju sliku savremene pozorišne umetnosti s prostora bivše Jugoslavije. Ovaj zahtevan posao organizuje fondacija *My Balkans* s eksperimentalnim teatrom *La MaMa* iz Njujorka i trajaće do 14. decembra.

Osnivač i direktorka ove Fondacije Beka Vučo objašnjava svoje motive i ciljeve kojima je posvetila poslednje dve godine rada: „Bilo je sasvim normalno da prostor za ova događanja bude baš pozorište La MaMa, koje je godinama otvaralo vrata mnogim značajnim umetnicima i predstavama s Balkana, a koje je takođe više puta gostovalo na značajnim festivalima i u važnim kulturnim centrima širom bivše Jugoslavije. Elen Stjuart je volela i razumela Balkan u kome je imala mnogo prijatelja, a tu ljubav je prenela i na saradnike koji danas vode pozorište, pre svega na Miu Ju, umetničkog direktora La MaMe. Na jednom neobaveznom ručku, Mia i ja smo u razgovoru o svemu i svačemu, a pre svega o politici, Balkanu, pozorištu – došle na ideju da napravimo jednu 'malu' smotru pozorišnih događaja iz ovog dela sveta, koja će otvoriti neke nove teme, poetiku i pristupe samoj pozorišnoj izvedbi i koja će sagledati sam trenutni politički kontekst u kome živimo, kroz jednu drugačiju prizmu. Tako je počelo."

Dimitrije Kokanov i Nataša Tripni su bili Bekin izbor za selektorski tim. Sve troje su pažljivo analizirali pozorišnu scenu, od Vardara do Triglava, imajući u vidu vrlo kompleksne i nekada striktne uslove (umetničke, prostorne, finansijske, itd.) koje je trebalo poštovati, a nijednog trenutka ne zaboraviti da se taj izbor pravi, pre svega, za američku pozorišnu publiku. Vučo ističe izvanrednu pomoć i razumevanje dve važne američke fondacije, uz niz privatnih individualnih donacija, koje su omogućile da se ovaj *mali* festival održi usred Njujorka. Veliku stvar su uradile i dve izabrane pozorišne trupe, *Heartefak*t iz Beograda i *Ganz Nova kultura promjene* iz Zagreba, koje su uspele da obezbede dodatne troškove neophodne za igranje predstava:

„Zahvalnost ide i Sarajevskom ratnom teatru SARTR, Beogradskom dramskom pozorištu i Ateljeu 212, koji su ustupili snimke svojih izuzetnih predstava za segment *Predstave na videu*, kao i dramskim piscima Maji Pelević, Tanji Šljivar i Dimitriju Kokanovu, koji su dali pravo za scenska čitanja svojih tekstova. Tu je naravno i domaćin, La MaMa koja je uvrstila *S druge strane* u zvaničan repertoar svoje 64. sezone La MaMa NOW", ne zaboravlja Beka Vučo.

Urednik programa i kokreativni direktor Dimitrije Kokanov, za *Radar* objašnjava u čemu je značaj ove manifestacije: „Ceo ovaj program u Njujorku za cilj ima da skrene pažnju, makar na trenutak, na naš region, glasovima pozorišnih umetnika s ovih prostora. *From the Other Side*, jeste pogled s druge strane interesa, s druge strane uverenja, s druge strane predrasuda. Pravljenje mesta slobode govora o našim iskustvima osnovna je ideja našeg projekta. Iskustva i doživljaji o kojima umetnici zastupljeni u ovom projektu govore, velikim su moćnicima i vlasnicima trenutno manje zanimljivi u poređenju s drugim rušilačkim strategijama neoliberalnog kapitalizma. Pitanje interesa je ono koje nas potiskuje, a s kojim se borimo na sve strane naše egzistencije. U svim programskim celinama trudili smo se da ukažemo na odvažnost odgovornog hvatanja ukoštac s vrlo osetljivim, a nadasve važnim problemima naše prošlosti i sadašnjosti, a na koje je pozorište uvek pravovremeno reagovalo. Danas smo svedoci činjenice da su naša pozorišta i pozorišni festivali napadnuti, cenzurisani, otkazani, čak i zatvoreni. Ovim projektom nudimo pogled na nas, kroz pozorište koje je mesto zajedništva, kritičke misli, otpora, snage suočenja i borbe za slobodu."

Posetioci će na otvaranju *From the Other Side* videti beogradsku predstavu Doruntine Baše *Njih više nema,* u režiji Andreja Nosova i u produkciji Hartefakta (Beograd), SARTR-a (Sarajevo) i My Balkans (Beograd-Njujork). Predstava će se tokom trajanja festivala odigrati

JELENA JANKOVIĆ

Nove katastrofe: Iz predstave „Things That Burn Easily“

NEBOJŠA BABIĆ

Problemi naše prošlosti: Iz predstave „Njih više nema“

pet puta, a reditelj Andrej Nosov pred polazak u Njujork za *Radar* kaže: „Ova predstava tek počinje svoj međunarodni život, i vrlo je značajno što nam je jedna od prvih tačaka upravo La MaMa u Njujorku. U Beogradu i Sarajevu smo prošli više nego odlično i nastavljamo da igramo, ali pred publikom koja ne govori naš jezik, pred publikom kojoj smo daleko. To će biti velika stvar! Mada iz perspektive naše situacije i svakodnevnih izazova, deluje kao nemoguća. Od trenutka polaska na put za Ameriku ponavljam i sebi i drugima - imaćemo premijeru u Njujorku! I to zvuči neverovatno. Priznajem, radujem se kao dete - jer su to one retke prilike da odete daleko i pokažete svoj rad. Izuzetna je prilika i da budemo u dijalogu s publikom i posetiocima manifestacije.“

Druga predstava koja će se igrati četiri puta jeste *Things That Burn Eeasily* rediteljke i spisateljice Vedrane Klepice, nastala je u koprodukciji Ganz nova kultura promjene iz Zagreba u saradnji sa Pogonom (Hrvatska) i Artemede (Portugal). I Vedrana Klepica govori za naš nedeljnik: „*Things That Burn Easily* je projekt koji je nastao u sklopu rezidencije programa *Stronger Peripheries* zbog kojeg sam boravila tijekom zime 2023. godine u Portugalu. Znala sam da će predstava koju radim imat premijeru i tamo i u Hrvatskoj, pa mi je bilo bitno baviti se temama koje mogu komunicirat i s jednom i drugom publikom. Portugal je već godinama jedna od najpogođenijih zemalja u Europi kad govorimo o divljim požarima uzrokovanim klimatskim promjenama, a i situacija na hrvatskom jugu ljeti je sve gora i gora. Provela sam dosta vremena radeći intervjue sa stanovnicima manjih mjesta po centralnom Portugalu, uspoređujući kako se zajednice politički, ali i emotivno, nose s takvim stanjem u kojem svako ljeto dožive novu katastrofu, i koliki osjećaj odgovornosti imaju prema tim događajima. Pitanje koje me u biti najviše zanimalo jest da li mi zaista na neki način čekamo da nas netko drugi spasi. Ovdje se ne radi o dokumentarnoj drami, okvir sam na kraju fikcionalizirala, bavila se ključnim idejama, ali zapravo su mi priče koje sam sakupila tijekom rada bile prestrašne, to su priče ljudi koji su izgubili svoje bližnje, svoje domove. Koristiti njihove izjave mi se činilo nekako eksploatatorski, emotivno manipulativno. Mislim da kazalište svakako treba katarzu, ali još više od toga treba postavljati prava pitanja.“

Segment naslovljen *Scenska čitanja* predstavlja odabir tekstova koji prikazuju formalne i poetičke odlike savremene drame prepoznate u širem evropskom kontekstu. Tri dramska teksta prevedena na engleski jezik će za scenska čitanja režirati reditelji iz Njujorka: *Poslednje devojčice na svetu* Maje Pelević u sopstvenom prevodu, u režiji Elis Regan, *Kao i sve slobodne djevojke* Tanje Šljivar u prevodu Aide Spahić i u režiji Tee Alagić, te *Odjednom, reka* Dimitrija Kokanova u prevodu Meta Robinsona i u režiji Devina Brejna. ■